

EL – ALÎM

El-Alîm; Allahü Zülcelâl'in esmâ-i ilâhîsinden bir ism-i şerifleridir. Her şeyi hakkıyla bilen demektir. Allah'ın (c.c) ilmi her şeyi kuşatmış olup ilminin sınırı yoktur. Allah birçok esma-i ilâhîsini Kur'an-ı Azimüşşan'da tanıttığı gibi bu ismini de tanıtıyor. Kullarına ilminin her şeyi kuşattığını, açık, gizli cümle mükevvenatta mevcut olan her şeyi, geçmişe ve geleceğe ait hadiseyi bildiğini ilan ediyor. O'nun ilmini bizim idrak ve ifade edebilmemiz imkânsızdır diyebiliriz. Biz insanlar çok cüz'î yeteneklerimizle Mevlâ'ya ait ilmi idrakten aciziz. O Yüce Yaratıcı ise yarattığı her şeyi ve durumlarını, hikmetlerini hakkıyla bilendir.

Bu yüce ismi ile Rabbimizi Kuran'dan -kısmen de olsa- anlamaya, tanımaya çalışalım.

"Onlar bilmezler mi ki, gizlediklerini de açıkça yaptıklarını da Allah bilmektedir." ¹
Bu ayet-i kerîme münafıkların halinden haber veriyor. Bir evvelki ayette geçtiği üzere; münafıkların kalpleriyle iman etmedikleri halde, müminlere "Biz de iman ettik" demeleri üzerine bu ayet nazil olmuştur.

"Herhangi bir şeyi açığa vursanız da, gizleseniz de bilin ki Allah her şeyi pek iyi bilir." ²

"O, gözlerin hain bakışını ve kalplerin sakladığı bütün şeyleri bilir." ³

"Allah, sizin neleri gizleyip, neleri açığa vurduğunuzu pek iyi bilir." ⁴

"Hiç şüphesiz Allah, onların gizleyeceklerini de, açıklayacaklarını da bilir. Şu kesindir ki O, kibirlileri hiç sevmez." ⁵

"Şüphesiz Allah sözün açığını da bilir, gizli tuttuklarınızı da bilir." ⁶

"O, görüleni de görülmeyeni de bilir; çok büyüktür, yücedir" ⁷

"(Seferden) onlara döndüğünüz zaman size özür beyan edecekler. De ki: (boşuna) özür dilemeyin! Size asla inanmayız; çünkü Allah haberlerinizi (aleyhimizde çevirdiğiniz dolaplardan bir kısmını) bize bildirmiştir. (Bundan sonraki) amellerinizi Allah da görecektir, Resulü de. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilene döndürüleceksiniz de yapmakta olduklarınızı size haber verecektir." ⁸

"De ki: (Yapacağınız) yapın! Amelinizi Allah da, Resulü de, müminler de görecektir. Sonra görüleni ve görülmeyeni bilen Allah'a döndürüleceksiniz de O size yapmakta olduklarınızı haber verecektir." ⁹

"... Allah Alîmdir, Hakîmdir. Her şeyi bilir. Tam hüküm ve hikmet sahibidir." ¹⁰

"Sözünüzü ister içinizde gizleyin ister açığa vurun, birdir. Zira Allah gönüllerde olanı bilir. Hiç Yaratıcı (yarattığı mahlûkunu) bilmez mi? O en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır." ¹¹

"İşte, görülmeyeni de görüleni de bilen, mutlak galip ve merhamet sahibi O'dur." ¹²

"Göklerde ve yerde olan her şeyi bilir. Gizlediğiniz ve açıkladığınız her şeyi de bilir. O, sinelerin özünü, gönüllerin ta kühünü de bilir." ¹³

Böylece Allah, Alîm olduğunu ve ilminin her şeyi kuşattığını Kur'an-ı Kerîm'de ayetleriyle ilan ediyor. Cümle kâinatı insan için yarattığını, insanı da kendisine itaat ve ibadet etmeleri için yarattığını bildiren Mevlâ bu konuda daha çok insanları muhatap alıp zât-ı ilahisi ile insanlar arasındaki irtibatı bildiren mesajlara yer veriyor. Her şeyin ilmini bilen Allah'ın ilminin dışına bir zerrenin dahi çıkamaz olduğu bir gerçektir. O Alîm olan Allah ki, kendini ancak kendi bilir. O Yüce Allah'ın her ismini olduğu gibi Alîm ism-i şerifini de ne anlamaya ne de anlatmaya güç yetirebiliriz. Biz beşer olarak üstelik cahiller olarak

¹ Bakara:77

² Ahzab:54

³ Mümin:19

⁴ Nahl:19

⁵ Nahl:23

⁶ Enbiya:110

⁷ Ra'd:9

⁸ Tevbe:94

⁹ Tevbe:105

¹⁰ Tevbe:106

¹¹ Mülk:13-14

¹² Secde:6

¹³ Teğabün:4

idrakten aciziz. Şu var ki; Rabbimize güvenip O'ndan yardım talep ederek yine O'nun dilediği, takdir ettiği kadar –bir nebzecek de olsa- yine O'nun izni ile o Yüce Kur'an-ı Kerîm ve esma-i ilâhîden faydalanıp Alîm ism-i şerifinin tecellileri ile ilimden nasibimizi almaya çalışıyoruz. İnşallah, Rabbimizin, bizi bu ism-i şeriflerinden hisseyab edeceğini umuyoruz.

İnsana en elzem olan şey ilimdir. İlim imandan önce geliyor diyebiliriz. Çünkü insanın inanması için bilmesi gerekir. Önce bilecek ki, sonra bu bilgisinin gerçek olduğunu kalbi tasdik, dili de ikrar etsin. Evet, görülüyor ki, ilim her şeyin önüne geçiyor.

Küfrün ne olduğunu, imanın ne olduğunu, küfrü mucib şeylerin neler olduğunu imanın hangi mevzuları içerdiğini ilimle biliriz. Hayırlar, şerler, güzel vasıflar, çirkin vasıflar nelerdir, bunları kazanma ve kaybetme yolları nelerdir? Velhasıl, insanın dünya ve ukbasını içine alan tüm meseleler ancak ilimle bilinir. Hak ve hakikat, batıl ve inkâra ait meseleler yine ancak ilimle aydınlığa kavuşur. İnsanın saadetinin de şekâvetinin de neler olduğunu Alîm olan Mevlâ'nın bildirdiği bilgiler neticesinde biliriz. Bir Hak dostu şöyle der: Akılla nakili izdivaç ettireceksin ki; ancak bu surette hasılat bekleyebilirsiniz.

Evet, akıl bir vadide, nakil bir vadide kaldığı müddet ne akıl ne de nakil ayrı ayrı pek faydeli olmayacaklardır. Akılla nakilin birleşmesi ile Allah'ın Alîm ism-i şerifi tecelli edecek, insan bu yolda gayreti, azmi neticesinde Mevlâ'nın takdir ettiği kadar ilim sahibi olacaktır.

Hayvanatta ise böyle bir yetenek söz konusu değildir, varsa da çok cüz'îdir. Madden ve manen ilerlemek ilimle olacağı gibi maddî manevî gerilemenin de ilimsizlikten, cehaletten kaynaklandığı malumdur.

Bu ism-i şerifin en çok tecelli ettiği varlık, her esma-i ilahide olduğu gibi peygamberlerdir. Onlardan sonra âlim-i billah olan, verasetü'l-enbiya olan hakiki alimlerdir. Mevlâ'nın ilim sıfatı hem zahire, hem de batına tecelli ettiği gibi dünyaya ait, ukbaya ait maddî ve manevî her şey Alîm ism-i şerifinin tecellisi ile açıklığa kavuşur.

İnsan Mevlâ'nın bahşettiği istidadını hangi yolda kullanırsa o yolda ilim sahibi olur. Bazıları vardır, yalnız maddi planında dünyasının tenviri için ilim tahsili ile uğraşmıştır. Mevlâ da o yolda istidatlarını inkişaf ettirip kısmeti kadar bilgi sahibi eylemiştir. Şahit olduğumuz bunca teknolojik gelişme, bunca akıl almaz icadlar, çeşitli cihazlar, ulaşım araçları, haberleşme araçları, elektrik akımı, bununla çalışan çeşit çeşit yeni icad edilen makineler vs. Velhasıl dünyamıza ait dolayısıyla nefsimizin istifadesine sunulan her şey ilimle elde edilmiştir ki; Allah'ın Alîm sıfatının tecellisi ile vasıl olunmuştur. Mevlâ, mümin, kâfir ayırt etmeden kim hangi ilme talip ise ona o ilimden dilediği kadar ihsan etmiştir.

İlim, dünya ve ukba adına en küçükten en büyüğe, en çok yararlı olandan, en çok zararlı olana, damladan deryaya, zerreden kürreye, en gizliden en aşikâr olana kadar her şeyi içine alır. Maneviyatımızın sıhhati ilimle ve dolayısıyla amelî değer kazanır. Meselâ zahirî tıp ilmi ile zahirî hastalıklara vakıf olduğu gibi, Kur'an-ı azimüşşan'da ve hadis-i şeriflerde bildirilen ilimlerle de kalp marazı denilen hastalıklara vakıf olunur. Bir ayet-i kerimede:

"Onların kalplerinde maraz (hastalık) vardır..."¹⁴ buyrulup, müteakip ayetlerde kalp marazlarının neler olduğu ve tehlikeleri beyan dirmiştir. Cenab-ı Hakk, yine Kur'an-ı Kerîm'de kurtuluş reçetelerini de sunar ki, hepsine ancak ilim sayesinde vakıf olunur. Nefis tezkiyesi, kalp tasfiyesi ve vasıl-ı illallah olabilmenin yolunun ilimden geçtiği muhakkaktır.

Allahü Zülcelâl, kullarını bildirdiği şeyleri algılayabilecek istidatta yaratmıştır ve sorumlu kılmıştır. Her kul kendisine düşen sahada maddî manevî bilinmesi gereken şeyleri bilmekle mükelleftir. En azından; dinini ilgilendiren konuda ilmihal bilgisi denilen her müslümanın muhakkak bilmesi gereken bilgileri bilmelidir. Dünyası ile ilgili de rızkını kazanmaya vesile olan işini en iyi şekilde yapmanın ilmini öğrenmelidir ki; helal kazanç elde edebilsin.

İşte bu mevzuda kula düşen yönü bir taraftan Rabbine "... Rabbim ilmimi artır."¹⁵ diye dua ve niyaz etmek, diğer taraftan sebeplere yapışarak cehd ve gayretle ilim talibi olmaktır, biiznillah! Bu çok mühim, adeta hayatının en önemli meselesi olan dünya ve

¹⁴ Bakara:10

¹⁵ Taha:114

ukba saadetinin anahtarı, hatta her ihtiyacının özü mesabesinde olan ilme yönelmeli ve ilim talibi olmalıdır. Zaten insanın fazileti de ilim sayesinde artar.

Mahmud Sami Ramazanoğlu bu bahsi şu şekilde izah etmiştir:

"Allah Teâlâ Âdem (a.s)'e esmanın küllisini talim etti." ¹⁶

"Meleklerin 'Hz. Âdem'i ve zürriyetini halletmekteki hikmeti nedir?' diye sorularına üzerine Vacib Teâlâ Hazretleri, 'sizin bilmediğinizi ben bilirim' buyurmuştur."¹⁷

Ve hilkat-i Âdem'deki hikmetin, ilimle mümtaz olmasıyla meleklerden efdal olması olduğunu beyan buyurdu. Hazret-i Âdem'in kalbine ilham suretiyle esmâ'yı talim buyurdu.

Bu ayet-i celile, ilmin cümle faziletlerden efdal olduğuna delalet eder. ¹⁸

Kur'an-ı Kerîm'de ilk nazil olan ayet-i celile:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku" ¹⁹ emri ile başlıyor ki; ilimsiz hiçbir şey olmayacağını insanın nefesine ait, dünyasına ve ukbasına ait cümle meselelerin ancak ilimle biliniyor bulunacağı muhakkaktır. Yine bir ayet-i kerimede:

"... De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?..." ²⁰ buyruluyor. Resulullah (s.a.v) de bizleri ilme teşvik ediyor:

Ebu Zer (r.a)'den: "Ya Ebâ Zer! Sabahladıktan Kitâbullah'dan bir ayet öğrenmek sana yüz rekât nafilâ namaz kılmaktan hayırlıdır. Ve sabaha girip ilimden bir bâb öğrensen sana bin rekât namaz kılmaktan hayırlıdır."

Abdullah b. Ömer (r.a)'den: "İbadetin efdali fıkıh ilmini öğrenmek ve diyanetin efdali perhizliktir. Yani haram şeylerden sakınmaktır." ²¹

Muaz (r.a), Hz. Peygamber (sav)'den rivayetle buyurmuştur: "İlim öğrenmekle Bâri Teâlâ'nın azamet ve celâlini bilip havf u haşyet hâsıl olur."

İlim talebi ibadettir. İlimin müzâkeresi tesbihtir. İlimden bahsetmek cihattır. Ve bilmeyene öğretmek sadakadır. Ve ehline bezl etmek (bol bol saçmak) kurbettir (yakınlık). İlim, helâl ve haramın nişancısı ve ehl-i cennetin yolunun delilidir. İlim haşyette enistir (dost, arkadaş) ve gurbette muhâsib, yoldaştır. Gam ve surûrda delildir. İlim düşman üzerine silahtır ve dostlar yanında zinettir." ²²

Peygamber Efendimiz (s.a.v) buyurur: "Şeytan umum-i şeriyeyi âlim olan bir zattan korktuğu kadar bin abiden korkmaz." ²³

Yine buyurur: "İlmullah'dan bir kelimeyi bir racul'ün (adam) dinleyip işitmesi, bir sene nafilâ ibadetten efdaldır." ²⁴

Bir başka hadis-i şerif de şöyledir: "Her şeye vusul için bir yol vardır. Cennetin tariki (yolu) ise ulum-i diniyedir." ²⁵

Her mevzuda olduğu gibi bu mevzuda da Mevlâ, sa'y edip çalışan kulunu asla mahrum etmez, cehalette bırakmaz. Şüphesiz kulun bu konuda ciddiyeti, sa'y u gayreti, ihlâsı nisbetinde, O Yüce Mevlâ, Alîm sıfatından hisseyab edecektir ve Alîm isminin ziyasıyla kulunun kalbini, kafasını dolayısıyla da dünya ve ukbasını aydınlatıp o ziya ve nurla hakkı batılı, hayrı şerri, faydalıyı zararlıyı, cennetin ve cehennem yollarının neler olduğunu, Rabbin rızasının ve kahrının nelerde olduğunu velhasıl dünya ve ukba ihtiyaçlarının tamamını karşılayıp onu huzur ve sükuna kavuşturur. Yeter ki biz, Yüce Rabbimizin fitratımıza koyup peşinen bahşettiği ve inkışaf etmeye istidatlı yeteneklerimizden en önemlisi olan öğrenme, bilme yeteneğimizi geliştirme mecburiyetinde olduğumuzu unutmayalım. Rabbimiz rızasına vasıl olmanın yollarını ilimle öğretecektir.

Rabbimiz ilmimizi artır ve bize yakîn iman ver! Âmin.

¹⁶ Bakara:31

¹⁷ Bakara:30

¹⁸ M. Sami Ramazanoğlu, Musâhabe/1, Sahife 52-53

¹⁹ Alâk:1

²⁰ Zümer:9

²¹ M. Sami Ramazanoğlu, a.g.e., Sahife 61

²² M. Sami Ramazanoğlu, a.g.e., Sahife 60

²³ El-Camiü's-Sağir

²⁴ Menâvî

²⁵ El-Camiü's-Sağir